

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جریمه دیر کرد بانکها در نظام حقوقی ایران

نام مؤلف:

علی زکیخانی

www.ketab.ir

جریمه دیر کرد بانکها در نظام حقوقی ایران

✽ تالیف: علی زکیخانی

✽ ناشر: سرافرازان البرز

✽ تعداد صفحات: ۱۰۶ صفحه

✽ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

✽ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۲-۲۰۵-۰

✽ شمارگان: ۱۰۰ جلد

✽ قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

رای، حقوق برای مولف محفوظ است.

سرشناسه	تالیف: علی زکیخانی، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	جریمه دیرکرد بانکها در نظام حقوقی ایران / نام مؤلف علی زکیخانی.
مشخصات نشر	کرج: سرافرازان البرز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۰۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۲-۲۰۵-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
موضوع	بهره (فقه)
موضوع	Interest (Islamic law)
موضوع	بهره -- قوانین و مقررات
موضوع	Interest -- Law and legislation
موضوع	بانک و بانکداری (فقه)
موضوع	(Banking law (Islamic law)
رده بندی کنگره	BP/۱۹۰/۶/ج۴ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۷۲:
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۳۳۷۴۱:

مرکز پخش: نمایشگاه و فروشگاه تخصصی کتاب دانشگاهی خوارزمی

کرج - رجائی شهر - بلوار مؤذن شرقی - روبروی بانک ملی دانشگاه آزاد - پلاک ۳۲

تلفن: ۰۲۶-۳۴۴۲۱۵۹۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
	فصل اول:
۳	۱-۱ مقدمه
۴	۱-۲ بیان مسأله
۶	۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	۱-۴ اهداف تحقیق
۶	۱-۵ سوالات تحقیق
۶	۱-۶ فرضیه تحقیق
۷	۱-۷ سابقه تحقیق
۸	۱-۸ روش تحقیق
	فصل دوم: کلیات
۹	۲- مفاهیم
۹	۲-۱ خسارت
۱۰	۲-۲ دیرکرد
۱۱	۲-۳ جریمه
۱۱	۲-۴ جریمه دیرکرد
۱۱	۲-۵ خسارت جریمه دیرکرد

۱۲

۲-۶ ربا

۱۳

۲-۷ تعریف بانک

۱۳

۲-۸ مفهوم خسارت و وجه التزام

۱۴

۲-۹ تاریخچه عملیات بانکی در خصوص جریمه دیرکرد در بانک

۱۵

۲-۱۰ جریمه دیرکرد قبل از پیروزی انقلاب اسلامی

۱۷

۲-۱۱ جریمه دیرکرد بعد از پیروزی انقلاب اسلامی

۲۱

۲-۱۲ ماهیت جریمه دیرکرد

۲۱

۲-۱۲-۱ ماهیت ضمانت برای

۲۱

۲-۱۲-۱-۱ نقد ماهیت ضمانت برای

۲۲

۲-۱۲-۲ ماهیت التزامی

۲۲

۲-۱۲-۲-۱ نقد ماهیت التزامی

۲۲

۲-۱۲-۳ ماهیت تنبیهی

۲۳

۲-۱۲-۳-۱ نقد ماهیت تنبیهی

فصل سوم : بررسی حقوقی جریمه دیرکرد

۲۵

۳-۱ جریمه دیرکرد در قوانین ایران

۲۷

۳-۲ قوانین مربوط به جریمه دیرکرد قبل از پیروزی انقلاب اسلامی

۲۷

۳-۲-۱ ماده ۲۲۸ قانون مدنی

۲۸

۳-۲-۲ مقررات آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸

- ۳۲ ۳-۲-۳ ماده ۳۴ ق. ثبت و مواد ۳۶ و ۳۷ آیین نامه اجرایی ثبت
- ۳۲ ۳-۲-۴ ماده ۱۱ قانون صدور چک مصوب ۱۳۵۵
- ۳۲ ۳-۳ قوانین مربوط به جرمه دیرکرد بعد از انقلاب
- ۳۳ ۳-۱-۳ مخالفت شورای نگهبان در خصوص جرمه دیرکرد
- ۳۵ ۳-۳-۲ موافقت شورای نگهبان بادریافت جرمه دیرکرد توسط بانک ها
- ۳۷ ۳-۳-۳ نقد و بررسی نظریات شورای نگهبان
- ۴۲ ۳-۳-۴ تبصوه مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۴۴ ۳-۳-۵ نقد و بررسی مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۴۵ ۳-۳-۶ جواز دریافت خسارت تأخیر تأدیه برای همه طلبکاران
- ۴۸ ۳-۴ مقدار خسارت جرمه دیرکرد
- ۴۹ ۳-۵ قوانین مربوط آیین دادرسی مدنی مصوب دهه هفتاد تا کنون
- ۵۱ ۳-۶ نقد و بررسی مواد قانونی جدید
- ۵۴ ۳-۷ مبدا محاسبه ی خسارت جرمه دیرکرد
- ۵۵ ۳-۷-۱ نظریه سررسید
- ۵۷ ۳-۷-۲ نظریه مطالبه
- ۵۹ ۳-۸ تمکن داین و امتناع وی از پرداخت
- فصل چهارم : بررسی فقهی جرمه دیرکرد بانکها**
- ۶۱ ۴-۱ نظرات فقهی در خصوص جرمه دیرکرد
- ۶۲ ۴-۲ نظرات موافقین با دریافت جرمه دیرکرد بانکها

۶۴	۴-۲-۱ دلایل موافقین با دریافت جریمه دیرکرد بانکها
۶۴	۴-۲-۲ تبیین مستند فقهی جواز اشتراط جریمه دیرکرد در ضمن عقد
۶۵	۴-۲-۱-۱ قاعده المومنون عند شروطهم
۶۶	۴-۲-۱-۱ ادله قاعده المومنون عند شروطهم
۶۶	کتاب
۶۸	سنت
۶۹	اجماع
۶۹	۴-۲-۱-۱-۲ انواع شرط
۶۹	شرط فعل
۶۹	شرط نتیجه
۷۰	شرط وصف
۷۰	۴-۲-۱-۱-۳ شرایط شرط صحیح و تطبیق آن با جریمه دیرکرد
۷۰	- مقدور بودن
۷۱	- دارای غرض عقلایی بودن
۷۱	- مخالف شرع مقدس نبودن
۷۲	- مخالف مقتضای عقد نبودن
۷۳	- مجهول نبودن
۷۴	- مستلزم امری محال نبودن

- ۷۴ - در متن عقد لازم قرار گرفتن
- ۷۵ - منجز بودن
- ۷۶ ۴-۲-۱-۲ نقد قاعده المومنون عند شروطهم در خصوص اخذ جریمه دیرکرد
- ۷۷ ۴-۲-۲ کاهش ارزش پول
- ۷۷ ۴-۲-۲-۱ نقد کاهش ارزش پول
- ۷۸ ۴-۲-۳ شرط جرایبی
- ۷۹ ۴-۲-۴ شرط جریمه یرادی می تواند شرط کیفری یا وجه التزام باشد
- ۸۰ ۴-۲-۴-۱ شرایط احوال و خسارت
- ۸۱ ۴-۲-۴-۲ شرط تهدیدی و وجه التزام آن در فقه شیعه
- ۸۱ ۴-۲-۵ تعزیر مالی متخلف
- ۸۳ ۴-۲-۶ شرط کردن جریمه دیرکرد بد مبنای ماعده لازم
- ۸۵ ۴-۳ نظرات مخالفین با دریافت جریمه دیرکرد بانها
- ۸۶ ۴-۳-۱ ادله مخالفین دریافت جریمه دیرکرد
- ۸۶ ۴-۳-۱-۱ روی بودن جریمه دیرکرد بانکها
- ۸۶ ۴-۳-۱-۱-۱ تحریم ربا از نظر فقهی
- ۸۷ ۴-۳-۱-۲ احتمال صدق ربای جاهلی
- ۸۸ ۴-۳-۱-۳ احتمال صدق ربای قرضی
- ۹۱ ۴-۳-۱-۴ ضمان آور نبودن شرط جریمه دیرکرد

صفحه	عنوان
۹۲	۴-۳-۱-۵ فسخ قرارداد در صورت تخلف از شرط
۹۲	۴-۳-۱-۶ شرط جریمه دیرکرد حيله ای برای دریافت ربا
۹۳	۴-۳-۱-۷ عدم نفع
۹۴	۴-۳-۲ جایگزین برای اخذ جریمه دیرکرد
۹۴	۴-۳-۲-۱ حذف وجه التزام مناسب
۹۴	۴-۳-۲-۲ اعتبار سنجی مناسب مشتریان
۹۵	۴-۳-۲-۳ جایزه نقدی مناسب
۹۵	۴-۳-۲-۴ مجازات مالی مسلف به نفع بیت المال
۹۶	۴-۳-۲-۵ تشکیل صندوق خیریه
۹۶	۴-۳-۲-۶ تشکیل صندوق حمایت از طلبکار
۹۶	۴-۳-۲-۷ تفویض امر قضایی به بانکها
۹۷	۴-۳-۲-۸ مهلت دادن به بدهکار
	فصل پنجم: نتیجه گیری
۹۹	نتیجه گیری
۱۰۳	منابع و مأخذ

چکیده

از موضوعات مطرح در عرصه حقوق و اقتصاد در بعد از انقلاب بحث شرط جزایی یا شرط کیفر مالی است که در بین فقها و حقوق دانان دارای موافقان و مخالفانی است. علت طرح این بحث این است که یکی از چالش‌های قراردادهای فروش اقساطی، شرط خسارت یا جریمه تأخیر یا جریمه تخلف از قرارداد است که در متن قرارداد از سوی بانک بر متقاضیان تسهیلات بار می‌گردد. با عنایت به مواد قانون آیین دادرسی مدنی در خصوص تأخیر تادیه و الزام به پرداخت مدیون از سوی محاکم قضایی و با التفات به فتاوی‌های مراجع تقلید و نظریه شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام از نحوه پرداخت تأخیر تادیه چون موضوع به جهات شرعی و حقوقی و نگاه به این امر در رای مغایرت‌های اساسی می‌باشد قابل بحث است. در حال حاضر یکی از معضلاتی که نظام بانک با آن مواجه است تأخیر در بازپرداخت دیون مشتریان می‌باشد که این معضل از طرفی خسارت منگفتی به بانکها وارد می‌کند و از طرفی به علت حرام بودن ربا در نظام بانکداری اسلامی مسئله بسیار پیچیده ای می‌باشد و نیاز به تحقیق و بحث علمی و فقهی دارد. در مورد دریافت جریمه دیرکرد از سوی بانکها دو دیدگاه وجود دارد، نظرات موافقین با دریافت جریمه دیرکرد بانکها نظرات مخالفین با دریافت جریمه دیرکرد بانکها یکی از مواردی که موافقین اخذ جریمه دیرکرد برای مشروعیت آن را مبنا قرار داده اند شرط کیفری مالی یا وجه التزام می‌باشد. چنان‌که گذشت، گیرندگان تسهیلات بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری با تأخیر در پرداخت اقساط و نقض تعهدات مالی خود، افزون بر ضرر و زیان مالی بانکها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری، آسیبهای غیرقابل جبران اجتماعی و اقتصادی به کل جامعه وارد می‌کنند. در دین مبین اسلام حاکم شرع می‌تواند برای حفظ مصالح اجتماع، این عده از پیمان‌شکنان را همانند

سایر معصیت‌کاران و پیمان‌شکنان تعزیر کند و یکی از انواع تعزیر، مجازات مالی است. پس طبق این راهکار دولت اسلامی می‌تواند تأخیرکنندگان از پرداخت بدهی بانکها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری را که موجب اختلال در نظم مالی جامعه می‌شوند جریمه نقدی کند. اما جریمه مالی نباید به نفع بانک دریافت شود. مجازات مالی متخلف باید به نفع بیت المال باشد و محاکم متناسب با مبلغ و مدت تأخیر، متخلفان را جریمه مالی می‌کنند و مبالغ مأخوذ به بیت‌المال و خزانه دولت واریز می‌شود. در این خصوص راهکارهایی از سوی علما و دانشمندان اسلامی پیشنهاد شده است. گروهی برای اجتناب از ربا پیشنهاد داده‌اند دولت برای حمایت از قشرهای مستمند، از جمله حمایت از ورشکسته‌ها و معسرین، صندوق خیریه‌ای تشکیل دهد و جرائم دریافتی از متخلفان مالی توسط محاکم قضایی به این صندوقها واریز گردد تا در امور خیر مصرف گردد البته این امر باعث نمی‌شود که بانک به حق خود نرسد، بلکه بانک می‌تواند با توجه به وثیقه و ضمانتهایی که از مشتری دریافت کرده با مراجعه به محاکم قضایی به اصل خود برسد.

واژگان کلیدی: جریمه دیرکرد، وجه التزام، تأخیر تادیه، بانکها، بدهکاران